Facit till Överblick övningsbok

ISBN: 978-91-47-08293-3

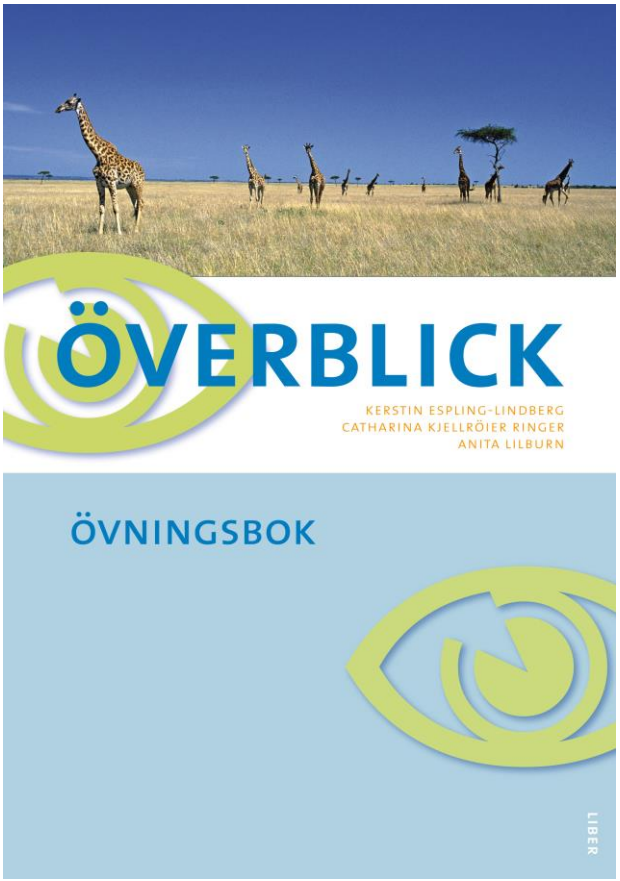

Liber

Naturorientering del 1

(grundboken sidan 7–22)

Fem ryggradsdjur

Sidan 5–7

A.

1. lejonet
2. grodan
3. krokodilen
4. arapapegojan
5. hajen

B.

1. arapapegojan
2. grodan och hajen
3. arapapegojan
4. krokodilen
5. grodan
6. lejonet
7. lejonet

C.

1. hajen
2. grodan
3. lejonet
4. arapapegojan

D.

1. Arapapegojan är en fågel. Den har vingar och näbb. Den äter frön, nötter och olika frukter.
2. Grodan är ett groddjur. Den har långa bakben och den kan andas med både lungor och hud. Den äter insekter.
3. Lejonet är ett däggdjur. Det har gul päls, vassa klor och starka tänder. Det äter andra däggdjur.
4. Krokodilen är ett kräldjur. Den har lång svans, hård hud, stor mun och vassa tänder. Den äter fisk och däggdjur.

E.

Hunden uppifrån och ner:
huvud
öron
nos
rygg
svans
bakben

Ormen uppifrån och ner:
mage
stjärt
huvud
mun

Duvan uppifrån och ner:
näbb
vingar (fjädrar)
stjärt
klor

Grodan uppifrån och ner:
mun
framben
rygg
bakben

F.

1. däggdjur
2. kräldjur
3. fågel
4. fisk
5. kräldjur

G.

Duvan lägger ägg och flyger.
Hunden hoppar och springer.
Laxen lägger rom och simmar.
Paddan lägger rom och fångar insekter.
Ormen krälar och simmar.

H.

1. grodan och laxen

2. laxen och paddan
3. duvan och arapapegojan

Lejonet - ett däggdjur

Sidan 7-9

A.

1. På Afrikas savanner.
2. Det har gul päls, vassa klor och starka tänder.
3. Det är ett djur som jagar och äter andra djur.
4. Det betyder att det jagar tillsammans med andra lejon.
5. Det betyder att ungarna dricker mjölk från honan.

B.

1. cirka
2. en centimeter
3. två meter
4. tvåhundra kilo
5. ett till tvåhundra kilo
6. tvåhundra kilo per år

C.

1. väger
2. jagar
3. lever
4. föder
5. har
6. är

D.

1.	tänder	~~flock~~	näbb
2.	klo	~~savann~~	päls
3.	~~hona~~	fena	vinge
4.	jagar	~~insekter~~	simmar
5.	groddjur	~~däggdjur~~	papegoja

E.
Förslag till svar:

1. blå
2. vingar
3. Asien
4. hård
5. frukt
6. cm
7. simmar
8. päls

F.
Förslag till svar:

1. vass klo
2. stor savann
3. stark hona
4. tunn vinge

G.
Förslag till text:

Lejonet är ett kattdjur som lever på savannen i Afrika. Det har gul päls, vassa, starka klor och starka tänder. Ett lejon kan väga 200 kg. Lejon är rovdjur som äter andra djur. De jagar i flock. Lejonhonan får ungar en gång om året. Ungarna dricker mjölk från lejonmamman. Lejon är däggdjur.

Arapapegojan - en fågel

Sidan 9-12
A.

1. fel
2. rätt
3. rätt
4. fel
5. fel
6. rätt
7. fel
8. rätt
9. rätt

B.

1. Var
2. Var
3. Vad
4. Var
5. Vad
6. Vad
7. Vad
8. Var

C.

1. Hur ser arapapegojan ut?
2. Vad äter arapapegojan?
3. Hur många ägg lägger arapapegojan per år?

E.

2. Den lever i regnskogen.
3. I regnskogen fångar man många tusen arapapegojor varje år.
4. Sedan säljer man dem till djuraffärer.
5. Där kostar arapapegojan mycket pengar.
6. Men folk köper dem i alla fall.
7. Därför finns det inte många arapapegojor kvar i regnskogen.

F.

1. röd (gul, grön orange)
2. gul
3. svart, vit
4. orange
5. vit, brun
6. grön
7. vit
8. vit
9. grön, gul
10. gul, blå
11. blå
12. grön

G.

1.	fågel	unge
2.	regn	skog
3.	djur	affär
4.	stöd	ord
5.	rov	djur

6. fågel ägg

H.
Förslag till text:

Arapapegojan är en stor och vacker fågel som lever i regnskogen i Sydamerika. Den har många olika färger, röd, grön, gul och blå. Arapapegojan har korta vingar så den flyger inte så bra. Den har starka klor och stark näbb som den använder när den klättrar efter mat i träden. Honan lägger två ägg om året. Honan och hanen matar ungarna tillsammans. Efter tretton veckor lämnar ungarna boet. En arapapegoja kan leva i mer än femtio år.

Krokodilen - ett kräldjur

Sidan 12-14
A.

Plats: Asien, Afrika, Australien och Amerika i floder och sjöar.
Längd: 1-7,5 m
Föda: fisk, däggdjur
Fortplantning: 30-50 ägg per år

B.
Förslag till svar:

1.	**vass**	klo, näbb
2.	**lång**	svans, näbb
3.	**hård**	hud, klo, näbb
4.	**varm**	sand, hud, temperatur
5.	**kall**	sand, hud, temperatur
6.	**många**	vingar, arter, tänder
7.	**små**	vingar, arter, tänder
8.	**korta**	vingar
9.	**stor**	svans, klo, näbb, fågel
10.	**stark**	svans

Diskutera gärna med eleverna i de fall ett adjektiv även skulle kunna beskriva ett annat substantiv (t.ex. en stark näbb).

C.

1. har
2. är
3. ligger
4. lever
5. dödar
6. betyder
7. kommer (går)
8. lägger

9. springer
10. föder (får)
11. väger

D.

1. Det betyder att den har samma temperatur som luften eller vattnet omkring den.
2. Det betyder att de dricker mjölk från sin mamma.
3. Det betyder att de ger mat till ungarna.
4. Det betyder att de lever och jagar tillsammans i en grupp.
5. Det betyder att arapapegojan äter nötter och frukt.

E.

hud, mun, tänder

F.

Förslag till text:

Krokodilen är ett kräldjur som lever i floder och sjöar. Den har lång svans, hård hud och en stor mun med vassa tänder. Det finns många olika krokodilarter. De minsta blir bara en meter långa och de största kan bli 7,5 meter långa. Krokodilen är växelvarm, det vill säga att den har samma temperatur som luften eller vattnet omkring den. Den är ett rovdjur och den äter fiskar och andra vattendjur. Honan lägger 30 till 50 ägg i sanden. Efter 10 till 13 veckor kläcks äggen och ungarna kommer ut.

G.

1.	växel	varm
2.	regn	skog
3.	kräl	djur
4.	ryggrad(s)	djur
5.	lejon	unge

H.

1. Hur långa kan krokodiler bli?
2. Hur många ägg lägger krokodilhonan?
3. Hur stor (lång) är en arapapegoja?
4. Hur länge lever en arapapegoja?
5. Hur många ägg lägger arapapegojan?
6. Hur mycket väger ett lejon?
7. Hur många ungar föder lejonhonan?

Grodan - ett groddjur

Sidan 14-16

A.

Plats: Alla länder utom vid nordpolen och sydpolen, både på land och i vatten.
Längd: ca 5-30 cm
Föda: insekter
Fortplantning: lägger rom (små ägg)

B.

1. fel
2. fel
3. rätt
4. fel
5. rätt
6. fel
7. fel
8. fel
9. fel
10. fel

C.

1. Den andas med lungor och hud.
2. Den fångar insekter med tungan.
3. Den klättrar med klorna och näbben.
4. Det dödar bytet med tänderna.
5. Den matar ungarna med frön, nötter och frukt.

D.

2. Hur stora blir grodor?
3. Vad äter grodor?
4. När lägger honan ägg?
5. Var sover grodorna hela vintern?
6. Vad lägger grodhonan? (Vad är rom?)
7. Hur andas grodorna?
8. Var lägger grodhonan ägg?

E.

Förslag till text:

En grodhona lägger rom, små ägg i vattnet på våren. Sedan blir de små grodyngel. De får först bakben och sedan framben. Av 2 000 ägg blir det inte så många färdigvuxna grodor.

F.

Tid	**Plats**
vinter, vår, en minut	nordpolen, sydpolen, land, vatten, Sverige, sjö

Hajen - en fisk

Sidan 16-17

A.

Plats: i alla hav
Längd: 0,2-10 m
Föda: fisk
Fortplantning: levande ungar eller ägg

B.

1.	farlig	ofarlig
2.	varm	kall
3.	ungar	vuxna
4.	får	ger
5.	störst	minst
6.	vanlig	ovanlig
7.	lång	kort
8.	nordpolen	sydpolen
9.	på land	i vatten
10.	mjuk	hård
11.	alla	inga
12.	exakt	ungefär

C.

1. jättestor
   ~~insjö~~
   liten

2. mun
   tänder
   ~~botten~~

3. ~~mat~~
   lägger
   föder

4. dödar
   anfaller
   ~~kust~~

5. ~~art~~
   rom
   ägg

D.

1. får
2. anfaller
3. lyssnar
4. dödar
5. tänker på

E.

Förslag till meningar:

Det finns hajar som är mycket små.
Hajar är växelvarma.
Hajar andas med gälar.
Det finns hajar i alla hav.

Övningar till ordlistan *Fem ryggradsdjur*

Sidan 18

A.

1. hud, ben, tänder, stjärt, mun, tunga, rygg, mage
2. klo, vinge, stjärt

B.

1. zebra, antilop
2. krokodil
3. haj
4. grodyngel
5. arapapegoja
6. rovdjur

C.

Förslag till svar:

vass:
en vass kniv
en vass sax
en vass nagel
en vass kant
en vass egg

bred:
en bred säng
en bred soffa
en bred mun
en bred väg
en bred rygg

kort:
en kort kjol
en kort film
en kort person
en kort saga
en kort lektion

Två ryggradsdjur i Sverige

Huggormen

Sidan 19-21

A.

1. sola
2. rovdjur
3. möss
4. hugger (dödar)
5. giftet
6. dödar
7. farligt
8. bettet
9. ormserum
10. variera
11. mörkt

B.

1. Om ormen blir rädd slingrar den iväg.
2. När man har fått ett ormbett ska man gå till läkaren.
3. När det är kallt sover ormen under en lövhög.
4. Eftersom ormen är ett växelvarmt djur tycker den om att sola.
5. Ormen har ett sicksackband på ryggen och brukar vara grå eller brun.
6. Eftersom ormen är giftig är människor rädda för den.
7. Man använder ormserum för att bota ormbett.

C.

1. möss
   grodor
   ~~mörkt~~ — Möss och grodor är djur. Mörkt är ett adjektiv (adverb)

2. stenar
   frukter
   ~~lätt~~ — Stenar och frukter är substantiv. Lätt är ett adjektiv. (adverb)

3. grå
   ~~rädd~~
   rödbrun — Grå och rödbrun är färger.

4. slingrar

krälar
~~fåglar~~ Slingrar och krälar är verb. Fåglar är ett substantiv.

5. på natten
på dagen
~~på sommaren~~ På natten och på dagen är tid på dygnet. På sommaren är tid på året.

D.
1. några, många, de flesta, alla
2. alltid, ofta, ibland, sällan, aldrig

E.
1. sällan
2. långsam
3. onormal
4. frisk
5. ljus
6. in
7. omöjligt

F.
1. polcirkeln
2. hugga
3. bytesdjur
4. slingra
5. fuktig
6. rovdjur

G.
Förslag till text:

Det finns huggormar i nästan hela Sverige. Huggormen trivs i fuktiga områden. Hanen är grå eller svart med ett mörkt sicksackband på ryggen. Huggormen blir 60 till 70 cm lång. En huggormshona kan få max 14 ungar. Huggormen är växelvarm. På vintern ligger den i dvala i t.ex. en lövhög. Huggormens föda består av möss, fågelungar och groddjur. Huggormen är giftig. Den hugger sitt byte med framtänderna. Giftet är inte så farligt för människor men en del människor kan bli mycket sjuka av det. De behöver ormserum för att bli friska.

Vargen

Sidan 21

A.
1. en grupp djur

2. den som bestämmer i en grupp
3. en plats
4. dödar en hel art
5. slutar att slåss
6. hämtar

B.
1. vargar
2. tänder
3. flockar
4. djur
5. ungar
6. lukter

C.

länder kroppsdelar färger ryggradsdjur språk

Övningar till ordlistan *Två ryggradsdjur i Sverige*

Sidan 22

B.
1. Det betyder att de har samma temperatur som luften eller vattnet omkring dem.
2. Det betyder att den sover på vintern.
3. Det betyder att den lever och jagar i flock (grupp).

C.
1. social
2. skygg
3. svag
4. gammal
5. tvådelad
6. frisk
7. yvig
8. mörk

D.

Förslag till meningar:

1. I norr är det kallt på vintern.
2. På marken är det kallt och fuktigt.

E.

1. en strid
2. en lukt
3. en ledare
4. överlever

Kulturväxter

Kaffe

Sidan 23-25

A.

1. Ett levande djur är ett djur som lever.
2. En ylande varg är en varg som ylar.
3. Ett lekande barn är ett barn som leker.
4. En strålande sol är en sol som strålar.
5. En talande papegoja är en papegoja som talar.
6. En doftande blomma är en blomma som doftar.

B.

Förslag till svar:

Frukt	**Drycker**	**Blommor**	**Ämnen**
apelsin	kaffe	ros	koffein
äpple	te	tulpan	guld
banan	juice	lilja	vatten

C.

1. bäst, bra, bäst
2. dålig, sämre
3. låga, lägre, lägsta
4. stor, större, störst
5. mest, mer, mest

D.

buske, kaffebusken, växer, odla, blad, blommor, frukterna, frön, kaffebönorna

Ris

Sidan 24-25

A.

verb	**substantiv**
matar	en plantering
odlar	ett skal
innehåller	en växt
skördar	en del
	ett arbete
	ett liv

B.

Förslag till meningar:

1. … man har odlat det i över 5000 år.
2. … man inte behöver dyra maskiner eller gödsling.
3. … det innehåller mycket näring.
4. … den mesta näringen sitter i skalet.
5. … plantorna är ca 40 cm höga.
6. … riset börjar mogna.

Vete

Sidan 25-27

A.

1. Krokodilen är ett djur som är växelvarmt.
2. Ris är en kulturväxt som kommer från Indien.
3. B-vitamin är ett ämne som finns i ris.
4. Kaffe är en dryck som är mycket populär.
5. Lejonet är ett rovdjur som lever i flock.
6. Koffein är ett ämne som piggar upp.

B.

1. En regnskog är en plats där det regnar varje dag.
2. En savann är ett område där det finns många djur.
3. Ett risfält är en plats där det växer ris.
4. Brasilien är ett land där det finns många kaffeodlingar.
5. Asien är en världsdel där det bor över 3 miljarder människor.
6. Sverige är ett land där det finns mycket skog och vatten.

C.

1. äldsta
2. äldst
3. äldre
4. äldsta
5. äldsta
6. gammal
7. äldsta
8. äldsta

D.

1. Kina
2. minskat
3. ja
4. nej
5. Kina
6. ökat
7. Frankrike, Ryssland, USA, Kina
8. Kina
9. ökat

Övningar till ordlistan *Kulturväxter*

Sidan 28

A.

träd växter bär kulturväxter

B.

1. rot, stam, gren, trädkrona
2. rot, stjälk, blomma

C.

1. näringsfattigt
2. nyttig
3. avlång
4. bördig

D.

substantiv	**adjektiv**
kyla	fuktig
värme	(av)lång

Geografi del 1

(grundboken sidan 23–56)

Universum och vårt solsystem

Stjärnorna och planeterna

Sidan 29-30

A.

Från vänster till höger på den översta raden: Jo, Me, Ve, Ma, Ju

Från vänster till höger på den nedersta raden: Sa, Ur, Ne

B.

Planetens namn	**Omloppstid**
Merkurius	88 dygn
Venus	225 dygn
Jorden	365 dygn
Mars	687 dygn
Jupiter	12 år
Uranus	29 år
Saturnus	84 år
Neptunus	165 år

C.

måne, planet, solsystem, universum

Månen

Sidan 30-31

A.

1. ett dygn
2. roterar
3. knappt
4. reflekterar
5. rymden
6. en astronaut

B.

sekund, minut, kvart, dag, vecka, månad, årstid, år

C.

Förslag till meningar:

1. …att resa ut i rymden till andra planeter.
2. …solens ljus.
3. …runt jorden
4. …den första människan som gick i land på månen.
5. …någon luft.
6. …mellan +130°C och -170°C.
7. …(1969) landade Armstrong på månen.

D.

Förslag till text:

Det finns ingen luft, ingen vind och inget vatten. Det är alldeles tyst. Himlen är svart och man ser inga färger. Det är mycket kallt.

Jorden

Sidan 31-32

A.

stoftmoln, glödande klot, ytan kallnar, regn, hav och floder, bakterier, gröna växter, fiskar och fåglar, däggdjur, människor

B.

1. en planet
2. ett solsystem
3. en forskare
4. en stjärna
5. en gas
6. reflekterar
7. består av
8. upptäcker
9. slocknar
10. roterar

C.

1.	väte	H
2.	syre	O
3.	kol	C
4.	kväve	N
5.	kalcium	Ca

D.

Förslag till text:

Jorden var ett stoffmoln för 4,6 miljarder år sedan. Efter flera miljoner år blev det ett glödande klot. Så småningom blev klotet kallare. Sedan började det regna. Det regnade i flera miljoner år. När det slutade regna fanns det stora hav, floder, och sjöar. Forskarna tror att livet föddes i havet för 3,5 miljarder år sedan. Först kom bakterierna och sedan kom ryggradsdjuren. För 5-7 miljoner år sedan kom de första människorna.

Övningar till ordlistan Universum och vårt solsystem

Sidan 33-34

A.

1. en sjö
2. en stjärna
3. ett hav
4. en planet

B.

Förslag till svar:

2. Atlanten
3. Mississippi
4. Vänern

C.

1. roterar
2. delar sig, flyter
3. växlar
4. delar sig, växlar
5. växlar
6. flyter

D.

1. 5000
2. 12 000 000
3. 20 000 000 000

E.

1. syre, väte
2. syre, kväve (koldioxid)
3. kalcium (fosfor)
4. kalcium (fosfor)
5. väte, syre, kol, kväve, kalcium

F.

1. lyser
2. reflekterar
3. slockna
4. lyser, slocknar

Kartkunskap och klimat

Kartan

Sidan 34-35

A.

2. ca 5 800 km

B.

1. 250 m
2. norr om

C.

1. Ararat är ett berg som är 5165 m högt.
2. 1 560 km (165 mil)
3. Tigris och Eufrat

D.

1. karta
2. väderstreck
3. atlas
4. bokstäver
5. siffror
6. gräns
7. skalan
8. förminskar

Jordgloben

Sidan 35-36

A.

1. ekvatorn
2. längdgrad (longitud)
3. breddgrad (latitud)
4. en axel
5. en jordglob

B.

1. Ankara, Peking (Beijing)
2. Victoriasjön, Quito
3. Mecka
4. Indien, Sri Lanka

Klimatet

Sidan 36-37

A.

1. den subtropiska klimatzonen
2. polarzonerna
3. den tempererade klimatzonen
4. den tropiska klimatzonen

B.

1. ...desto fuktigare är det.
2. ...desto torrare är det.
3. ...desto varmare är det.
4. ...desto kallare är det.

C.

1. Ett klimat är vädret i ett område år från år.
2. En zon är ett område.
3. Ekvatorn är en linje som delar jorden i två delar.
4. En öken är ett torrt område.
5. En atlas är en kartbok.
6. Ett tempererat klimat är ett klimat med fyra årstider.
7. En tundra är frusen mark.

Övningar till ordlistan Kartkunskap och klimat

Sidan 37-38

A.

1. längdgrad (latitud)

2. väderstreck
3. atlas
4. ekvatorn
5. nordpolen
6. en gräns

B.

ett område en zon

C.

ca 19°C (18,83)

D.

1. tropisk, fuktigt
2. polarzonerna, frusen
3. tempererat – snö/frost

E.

1. tundra
2. öken
3. lövskog
4. savann
5. barrskog

Världsdelarna

Asien

Sidan 38-40

A.

1. största
2. högsta
3. viktigaste
4. flesta
5. längsta
6. minsta
7. högsta
8. längsta
9. flesta
10. viktigaste

B.

1. ...datorer.

2. ...olja.
3. ...till Indiska oceanen.
4. ...berg.
5. ...ris.
6. ...barrskog.
7. ...den tropiska klimatzonen.
8. ...delrepubliker.

C.
1. ...växer i norr.
2. ...blåser över Asien.
3. ...går mellan Indien och Kina.
4. ...rinner genom slätten.
5. ...sträcker sig från öst till väst.

D.
1. öster, väster
2. i söder, i norr
3. i norr
4. i söder, i norr

E.
1. I norra Asien.
2. I västra Asien.
3. I norra Indien.
4. I östra Kina
5. I östra Indien.

F.
Förslag till ord:

Natur	**Klimat**	**Befolkning**	**Näringsliv**
tundra	tropiskt	folkrikaste	naturtillgång
barrskog	monsun	invånare	naturgas
berg	fuktigt	glesbefolkat	olja

Afrika

Sidan 40-41

A.

1.	öken	orange
	savann	ljusgrön
	regnskog	mörkgrön
2.	öken	Libyen

savann	Angola
regnskog	Zaire

B.

1. olja
2. en noshörning
3. ekvatorn
4. guld
5. koppar
6. medelhavet

C.

Förslag till ord:

Natur	**Klimat**	**Befolkning**	**Näringsliv**
regnskog	regn	tättbefolkad	olja
savann	varmt	landsbygd	jordbruk
öken	årstid	arabiska	skörd

D.

Förslag till text:

Afrika är den näst största världsdelen. Ytan är 30,3 km^2. Afrika är tre gånger större än Europa. Ekvatorn delar Afrika på mitten så att halva Afrika ligger på norra halvklotet och halva ligger på södra halvklotet. Afrika sträcker sig från Medelhavet i norr till Indiska oceanen i öster och Atlanten i väster.

E.

Förslag till ord:

Råvaror	**Industrivaror**
olja	bensin
koppar	kabel
diamanter	borr

Nordamerika

Sidan 42-43

A.

1. bördig jord
2. stor skörd
3. lång flod
4. modern datateknik
5. mekaniserat jordbruk
6. blandad befolkning
7. frusen mark

8. tropiskt klimat
9. glesbefolkat område
10. norra halvklotet

B.
1. stor skörd
2. lång flod
3. modern datateknik
4. mekaniserat jordbruk
5. blandad befolkning
6. frusen mark
7. bördig jord
8. glesbefolkat område
9. norra halvklotet

C.
1. världsdelen
2. Kalifornien
3. människor

D.
Förslag till svar:
1. industrivaror, till exempel kläder och möbler
2. teknologiprodukter, till exempel datorer och bilar
3. jordbruksprodukter, till exempel ris och vete

E.
1. människorna
2. befolkning, invånare
3. invånare
4. ett folk
5. människor
6. folket (befolkningen)
7. människa

Sydamerika

Sidan 43-44

A.

1.	Argentina	Buenos Aires
2.	Brasilien	Brasilia
3.	Ecuador	Quito
4.	Surinam	Paramaribo
5.	Paraguay	Acunsión

6. Panama Panamá

B.
2. självständiga länder (jordägare)
3. höga toppar (löner)
4. rika jordägare (länder, lantarbetare)
5. mycket kött
6. löner (toppar)
7. jordlösa lantarbetare
8. uppodlad grässlätt

C.
1. mycket kött
2. södra halvklotet
3. låga löner
4. jordlösa lantbrukare
5. rika jordägare
6. höga toppar
7. självständiga länder
8. uppodlade grässlätter

D.
1. väster om
2. norr om
3. söderut
4. öster om
5. norrut
6. norrut

Europa

Sidan 45

A.

Detta är en öppen fråga som är ett underlag för diskussion.

Förslag på saker att ta upp:

Diskutera gärna varför en rubrik passar bättre på ett ställe i texten än ett annat. Finns det till exempel ord i stycket som är tydligt kopplade till rubriken? Vad bör en rubrik berätta om texten som följer? Skulle man kunna kombinera något av rubrikförslagen? I så fall hur? osv.

B.

Industriområden, industrialiserat, järnverk, stålverk, elektronik, beroende av, råvaruimport, olja, bomull, metaller, lätt industri, mekaniserat jordbruk, bördiga slätter, odla, spannmål, potatis, sockerbetor, oliver, vin, frukt

C.

1. en halvö
2. en bergskedja
3. ett järnverk
4. råvaror
5. spannmål
6. gränsar till
7. bördig
8. naturtillgångar
9. tätbefolkad

D.

Förslag till text:

Europa är en tättbefolkad världsdel med ungefär 708 miljoner invånare. Det finns många invandrare i Europa. De flesta kommer från Europas f.d. kolonier i Nordafrika och Sydasien. Inom Europa har folk också flyttat. När Sverige behövde arbetskraft på 70-talet kom det många invandrare för att arbeta i fabriker. Det bor även flyktingar i Europa.

Oceanien med Australien

Sidan 45-47

A.

Förslag till meningar:

1. …är somrarna heta och torra och vintrarna är milda och regniga.
2. …ligger i Stilla havet.
3. …består av Australien, Nya Zeeland, Nya Guinea, Tasmanien och många småöar.
4. …regnar det väldigt sällan.
5. …heter Canberra.
6. …är inte så torrt.

B.

halvklotet, består av
öarna
näst, ökenklimat
nederbörd
regnar, milda
heta, vulkaner
invånare
glesbefolkad
betesmarker, exportera

C.

1. Befolkningen är engelsktalande.
2. Barrskogen sträcker sig till Uralbergen.
3. Kärnvapen innehåller uran.
4. Nya Zeeland består av två öar.
5. Australien exporterar nötkött.
6. Bönderna odlar olika grödor.

Övningar till ordlistan Världsdelarna

Sidan 47-48

A.

1. G
2. T
3. T
4. G

B.

70,4 år

C.

Grader, nederbörd, fuktig, torka

D.

Djur	**Växter**	**Råvaror**
ett får	en sockerbeta	ett mineral
ett lamm	en kokospalm	olja
(nötboskap)	(oliver)	järn
		koppar
		guld
		diamant

E.

B, B, N, N, N, B

F.

1. ull
2. bördig
3. jordbruk
4. spannmål
5. råvaror
6. grödor

Historia del 1

(grundboken sidan 57–98))

Forntiden

Istiden och Stenåldern

Sidan 49-51

A.

1. huggorm, lejon, elefant, älg
2. kniv, yxa, metkrok
3. pilbåge, spjut, kniv, pistol

B.

1. svamp, mossor, blommor, gräs, träd, lavar
2. fåglar, däggdjur, insekter
3. metall, sten, ben, trä

C.

1. en yxa
2. ett spjut
3. ben
4. jägare
5. nordbor
6. sälar
7. istiden

D.

Förslag till meningar:

1. …söderifrån.
2. …landet långt under vattnet.
3. …marken.
4. …när folk invandrar.
5. …när det blev ont om mat på en plats.

E.

1. tjock
2. tom
3. långsamt
4. vild
5. enkel

F.

1. is täckte hela Norden
2. isen började smälta
3. södra delen av Norden blev isfri
4. klimatet blev varmare
5. blommor kom
6. däggdjur kom
7. människor kom

G.

1. svin
2. tar hand om
3. jaktbyte
4. vindruvor
5. gror
6. vara beroende av
7. husdjur
8. jordbruk

H.

1. smälte
2. ökade
3. grodde
4. odlade
5. inträffade
6. lyser
7. drar, faller
8. faller

I.

1. älg
2. plog
3. kruka
4. spara

J.

Förslag till text:

För 5 000 år sedan började människorna att tämja vilda djur. När de hade husdjur var de inte lika beroende av jakten. Kvinnorna höll sig nära boplatsen. De tog hand om barnen och husdjuren och de samlade bär och nötter. En stor förändring i människornas liv var jordbruket. Man började att så frön från vilda växter. Vid den här tiden blev klimatet varmare i Norden så det gick att odla vete och vindruvor.

Bronsåldern och Järnåldern

Sidan 52-53

A.

(kunde) kan, (började) börjar, (kom) kommer, (fortsatte) fortsätter, (blev) blir, (reste) reser, (fanns) finns, (använde) använder, (fick) får, (var) är, (levde) lever, (hade) har, (slutade) slutar

B.

1. ett skepp
2. sval
3. en fiende
4. foder
5. kryddor
6. vapen
7. en lyxvara
8. boskap
9. lagra
10. en lada
11. frysa ihjäl
12. främmande

C.

substantiv	**verb**
ett skydd	förändrar
en öppning	lagrar
en rök	betar
en vandring	samlar
en brand	bygger
	invaderar
	försvarar
	flyr
	betar

D.

preteritum

frös
gick
satt
hade
la
sov
fanns
gav
högg
bestod (av)
brann

E.

Förslag till text:

Mot slutet av bondestenåldern började folken i Norden att resa med båt över Östersjön och Öresund. De kom hem med salt, kryddor och brons som var en blandning av koppar och tenn. Brons var nytt i Norden då. Tiden när brons började användas kallas för bronsåldern. Eftersom bronsen måste importeras var det
en lyxvara som hade liten betydelse för vanliga människor.
Klimatet var fortfarande varmt vid den här tiden men så småningom blev klimatet kallare.

Övningar till ordlistan Istiden, Stenåldern, Bronsåldern och järnåldern

Sidan 54

A.

1. bronsåldern
2. stenåldern
3. folkvandringstiden
4. bondestenåldern

B.

1. en metkrok
2. en kniv
3. ett spjut
4. en yxa

C.

1. De var gjorda av lera.
2. De var gjorda av skinn.
3. De var gjorda av brons.
4. De var gjorda av ben, trä och sten.

D.

1. vindruvor
2. en plog
3. en åker
4. grödor
5. foder

Vikingatiden

Sidan 55-56

A.

1. främmande
2. skicklig
3. oväntat
4. tyst
5. flat
6. grund
7. fredliga
8. kristen

B.

1. nordbor
2. breda
3. snabba
4. grund
5. lätt
6. fredlig
7. främmande

C.

1. resa
2. byta
3. kallas
4. försvara sig
5. trälar
6. koloniserade
7. åka (komma)

D.

anfalla, försvara sig, mördade, våldtog, plundrade, tog fångar, strider, slog ihjäl

E.

Handel	1
Långa resor	3
Våld	4
Vikingarnas liv och död	5
Religion	6
Båtarna	2

Övningar till ordlistan Vikingatiden

Sidan 57

A.

Förslag till frågor:

1. Vad kallas bokstäverna på runstenar?
2. Vad är Atlanten?
3. Varför var många rädda för vikingarna?
4. Hur långt västerut reste vikingarna?

B.

1. en missionär
2. ett tempel
3. offra
4. döpa

C.

Förslag till meningar:

Vikingar koloniserade landområden i främmande länder.
Vikingarna mördade alla männen i en by.
De brände alla kyrkor i byn.
De våldtog kvinnorna.
Vikingarna anföll både byar och städer.
De slog ihjäl missionärerna.

D.

1. spann
2. vävde
3. sydde
4. odlade

E.

1. honung, skinn (vapen, trälar)

2. silver, kryddor (siden, smycken)

Medeltiden

De fyra stånden – ett nytt samhälle

Sidan 58

A.

1. grotta
2. träl
3. kultur
4. plats

B.

Förslag till meningar:

Adel: Det var en liten och mäktig grupp. De ägde mycket jord. De rikaste byggde slott och borgar. De hjälpte kungen i krig. De fick jord av kungen som lön. De betalade inte skatt.

Präster: De kunde läsa och skriva. Det fanns en präst i byns kyrka. Bönder och stadsbor betalade skatt till prästerna. Prästerna betalade inte skatt.

Borgare: De bodde i städerna. De var till exempel köpmän och hantverkare. De betalade skatt men bönder som ville sälja varor i staden fick betala tull.

Bönder: De flesta människor var bönder. De måste betala skatt till kungen, adeln och kyrkan. Bönderna måste ge 10% av allt som de producerade.

C.

Att tjäna lika mycket pengar som andra som gör samma slags arbete.
Att ha samma rättigheter som andra t.ex. gå i skolan, kunna arbeta och tjäna pengar.
Att ha samma skyldigheter som andra t.ex. betala skatt, ta hand om sina barn.

Hansan – en nordeuropeisk handelsunion

Sidan 59-61

A.

1. förhandla
2. kryddor
3. tyger
4. fisk
5. komma överens
6. rikedom

B.

1. en lagerlokal
2. tull
3. exportera
4. importera
5. monopol

C.

Förslag till meningar:

Rika köpmän från Tyskland bildade en (handels)union.
Köpmännen ville inte betala tull på sina varor.
Köpmännen importerade (och exporterade)varor.
Hansan startade affärer.
Hansan hade monopol på sill.
I slutet av 1300-talet tillhörde 70 städer Hansan.
Hansan kontrollerade handeln i södra Östersjön.
Köpmännen i unionen betalade inte tull vid gränsen mellan olika länder i Nordeuropa.
Köpmännen importerade (och exporterade) varor.
Handeln i Europa ökade under den tidiga medeltiden.
osv.

D.

1. lagerlokaler, affärer, kontor
2. Lübeck, Visby, Stockholm (handelsstäder)
3. salt, socker, kryddor, smör, torkad fisk, sill
4. köpmän, kungar, invandrare, de rika

E.

1. handlar med kläder
2. har monopol på alkohol
3. har kontakter med andra politiker
4. har inflytande över sina små barn

5. förhandlar om billigare busskort.
6. kommer överens om att träna på söndag

F.

1. öka
2. stark
3. stor (betydlig)
4. bygga
5. slippa
6. nackdelar

G.

handelsunion, inflytande över
tillhörde
förhandlade
kommit överens om
varor
betala
viktigaste
kontor

Arbete och gemenskap

Sidan 61-63

A.

1. en bagare
2. en murare
3. en skräddare
4. en skomakare
5. en snickare
6. en smed
7. en präst
8. en adelsman
9. en bonde

B.

en skomakare, en skräddare, en murare, en snickare

C.

1. svälter ihjäl = dör av hunger
2. hälsar på = besöker
3. har kontakt med = träffar, pratar med
4. hjälper till = ger hjälp
5. tar hand om = vårdar, ser till
6. skvallrar om = talar bakom ryggen
7. är beroende av = behöver
8. kontrollera = ser till

D.

1. skvallrade
2. ha kontakt
3. är beroende
4. smitt
5. svälter ihjäl
6. hjälpa till
7. tar hand om
8. ser till
9. hälsar på

G.

Förslag till svar:

Rättigheter: gå i skolan, rösta, barnbidrag
Skyldigheter: gå i skolan, följa lagar

Övningar till ordlistan1 Medeltiden

Sidan 63-64

A.

Förslag till svar:

2. En bonde odlar grödor.
3. En snickare snickrar möbler.
4. En bagare bakar bröd.
5. En slaktare slaktar djur.
6. En skomakare tillverkar skor.
7. En smed smider metall.
8. En köpman köper och säljer varor.

B.

adel, präster, borgare, bönder

C.

1. en trygghet
2. samhälle
3. rättighet
4. skyldighet
5. gemenskap
6. omsorg

Kristendomen i Norden

Sidan 64-65

A.

1. offra
2. testamentera
3. döpa
4. en jungfru
5. paradiset
6. påven
7. söndag
8. be
9. virke

B.

1. för
2. för
3. till
4. för
5. för
6. för
7. för

C.

Högtider: pingst, påsk, offerfest, jul
Måltider: frukost, lunch, middag
Byggnader: kyrka, tempel, kloster
Religiösa ledare/personer: munk, nunna, påve, präst, helgon

Sjukdomar och sjukvård

Sidan 65-67

A.

Platser	Skador på huden	Behandlingar
landsbygd	fläckar	böner
trädgård	ärr	tappa blod
byar	bölder	vila
kloster	sår	trolldom
		fasta

B.

1. Det fanns gator som var fulla av sopor.
2. Folk var så rädda att de lämnade allt och gömde sig.
3. De sjuka bad böner till Gud för att bli friska.
4. Medicinen hjälpte bättre om man tog den på kvällen.
5. Munkarna gjorde medicin av växter som de själva hade odlat.
6. Den smittade fick sår som inte läkte.

C.

de rika
de kristna
de fattiga
de unga
de gamla
de döda
de blonda

D.

smittsam
fläckar
bota, behandling
överlevde, smärtor
bölder, ärr

E.

verb	substantiv
smittar	trolldom, troll
läker	straff
botar	behandling

F.

1. fasta
2. en sophög
3. en synd
4. smitta
5. trolldom

6. bota
7. ärr
8. smärta

Övningar till ordlistan 2 Medeltiden

Sidan 67-68

A.

substantiv	**verb**
en välsignelse	syndar
en bön	straffar
en syn	dör (dödar)
	föds (föder)

B.

1. kniv och gaffel
2. kvinnor och barn
3. män och hustrur
4. kung och drottning
5. hjälp och stöd
6. skyldighet och rättighet
7. mat och dryck
8. lugn och ro
9. friska och krya
10. läsa och skriva

1500-talet

Sidan 68-71

A.

1. rätt
2. fel
3. rätt
4. rätt
5. rätt
6. fel
7. rätt
8. rätt
9. fel
10. rätt
11. rätt
12. fel

B.

1. domare
2. slott
3. självständig
4. beväpnad
5. avrätta
6. kämpa
7. tyrann
8. värd
9. halshugga
10. bödel
11. union
12. anhängare
13. åskådare

D.

Straff: avrättning, halshuggning, hängning
Personer: värd, domare, tyrann, åskådare, vakt, bödel, anhängare
Platser/rum: slott, torg, domsal, festsal
Nöjen: dans, fest, firande

E.

1. Kungen dömde adelsmännen.
2. Vakterna grep en åskådare.
3. Bödeln halshögg alla.

F.

1. Man grep åskådarna.
2. Man avrättade hundra människor.
3. Man kallar händelserna Stockholms blodbad.
4. Man brände de döda kropparna.
5. Man dömde män och kvinnor till döden.

G.

Förslag till frågor:

1. När blev Kristian II kung av Sverige?
2. Hur länge fortsatte avrättningarna?
3. När var Sverige i union med Norge-Danmark?
4. Hur många människor avrättades i Stockholms blodbad.

Gustav Vasa gör uppror mot Kristian

Sidan 71-74

A.

1. Det var nära att man grep Gustav Vasa.

2. Man säger att Gustav Vasa gömde sig hos en bonde.
3. Man hade avrättat adelsmän i Stockholms blodbad.
4. Sven skar hästen i benet.
5. En soldat stoppade hölasset.
6. Gustav Vasa och hans män störtade kung Kristian.

B.

1. populär
2. ugn
3. dräng
4. lat
5. stirra
6. hö
7. sticka
8. gömma

C.

1. Bönderna gjorde uppror mot förtrycket.
2. Gustav Vasa ledde upproret.
3. Soldaterna grep upprorsledaren.
4. Bödeln avrättade tjuven.
5. Bönderna störtade tyrannen.

D.

2. Då bestämde sig Gustav Vasa för att göra uppror och störta Kristian.
3. För att få stöd till upproret reste Gustav Vasa till Dalarna.
4. Där övertalade han bönderna att hjälpa till med upproret.
5. Till slut lovade de att hjälpa till med upproret mot den danska kungen.
6. Kampen mot Kristian varade i många år.

E.

1. en armé
2. en skuld
3. rikedom
4. slott
5. en tyrann
6. driva ut, förvisa

F.

1. dräkt
2. överhuvud
3. skuld
4. frihetskämpe
5. lära

6. grymhet
7. frihetskamp
8. dyrbar

G.

Landsfadern 6
Borgare och bönder betalar 3
Missnöje och uppror 7
Kungen blir religiös ledare 4
Kyrkor och kloster plundras 5
Kungens planer för Sverige 2
Sverige får en svensk kung 1

H.

Helgonbilder, guld, silver

I.

Påven och präster levde i lyx. De glömde sina religiösa plikter. De tyckte att de stod närmare Gud än folket.

Brott och straff

Sidan 75

A.

mord, stöld, misshandel, våldtäkt

B.

1. piskas vid skampålen
2. halshuggning
3. böter
4. öronen avskurna
5. stening
6. högra handen avskuren

C.

1. Någon piskade brottslingen.
2. Man förvisade henne ur staden.
3. De dömde honom att hängas.

D.

1. sträng
2. berusad (onykter)
3. i verkligheten
4. döden
5. hans högra hand

Övningar till ordlistan 1500-talet

Sidan 76-77

A.

en anhängare, en frihetskämpe, en soldat, en ledare, en tyrann, en upprorsledare

B.

1. en ära
2. förtryck
3. en självständighet
4. missnöjd

C.

1. envälde
2. ofri (bunden)
3. en strid
4. en ledare

D.

1. av
2. mot
3. med
4. för
5. mot
6. av
7. från
8. mot

E.

en domare, en bödel

F.

medeltiden	i dag
dödsstraff	en domare
en galge	griper
en skampåle	står inför rätta
en bödel	anklagar
halshugger	erkänner
piskar	dömer
stenar	bötar

1600-talet

Stormaktstiden

Sidan 77-78

A.

1. de baltiska staterna
2. segra
3. skaror
4. pest (smittkoppor)
5. få
6. vandra
7. ett skepp (ett krigsskepp)
8. fruktansvärd
9. historiker
10. förlora

B.

Krigstermer: krigar, strid, soldat, armé, marschera, krigsfartyg, ammunition, vapen, segra
Personer: kungar, kvinnor, söner, sonsöner, dotter, soldater, män, pojkar, tiggare, människor, historiker, svenskar
Sjukdomar: pest, smittkoppor, lepra

C.

substantiv
ett krig
(en) svält
(en) död
en sjukdom
en strid

en tiggare

D.

Förslag till meningar:

På 1600-talet var Sverige en stormakt som kontrollerade hela Östersjön. Sverige var i krig i mer än 150 år. Kriget kostade mycket och många människor dog i krig och svält.

Kristina – en svensk drottning

Sidan 78-81

A.

1. rätt
2. fel
3. rätt
4. rätt
5. fel
6. rätt
7. fel
8. rätt
9. fel
10. rätt
11. fel

B.

1. i krig
2. som drottning
3. som en pojke
4. med vetenskapsmän
5. i pojkkläder
6. skulpturer
7. en konstsamling

C.

1. språk
2. filosofi
3. religion
4. geografi
5. historia
6. historia
7. historia
8. geografi
9. religion
10. naturorientering

11. historia
12. religion
13. naturorientering
14. geografi
15. religion
16. språk

D.
Förslag till meningar:
2. Kristina var intresserad av att läsa.
3. Kristina var intresserad av att samla böcker.
4. Kristina var intresserad av att samtala med lärda män.

E.
Förslag till text:

Kristina var Gustav II Adolfs enda barn. Hon var bara sex år när han stupade i krig 1632. När hon var 18 år blev hon drottning. Hennes pappa hade bestämt att hon skulle uppfostras som en pojke. Kristina hade pojkkläder och fick öva på att jaga, rida och spela boll. Hon fick privatundervisning i historia, geografi, politik och språk på slottet. Kristina var mycket intresserad av kultur och hon hade ett stort bibliotek. När hon var 29 år lämnade hon Sverige för att bli katolik.

Häxorna

Sidan 80-81
A.
1. olycka
2. bota
3. örter
4. skyllde på
5. djävulen
6. slapp
7. bål
8. binda

B.
1. Man skyller olyckor på häxor.
2. Man botar sjukdomar med örter.
3. Man anklagar någon för ett brott.
4. Man vittnar mot någon i en rättegång.
5. Man dömer någon till döden.
6. Man erkänner ett brott.

C.

Orden skrivs på linjerna i följande ordning:

rättegångar
vittna
oskyldiga
anklagade, dömdes
erkände
straff

Övningar till ordlistan 1600-talet

Sidan 81-82

A.

1. krigsbyten
2. en armé
3. krigsskepp
4. strid
5. ammunition
6. epidemier
7. krigsskeppet

B.

2. filosofen
3. samlingen
4. skulpturen
5. biblioteket
6. tavlan

C.

Förslag till meningar:

Kultur betyder odling.
Kultur betyder till exempel konst och litteratur.

E.

1. djävulen
2. en häxa
3. ett spöke
4. en tomte
5. ett troll

F.

1. för
2. mot
3. för
4. till

5. av

Naturorientering del 2

(grundboken sidan 99–124)

Växthuseffekten och global uppvärmning

Sidan 83-85

A.

Förslag till meningar:

1. …polarisarna har börjat smälta.
2. …människor använder mycket fossila bränslen.
3. …männskor som bor där måste flytta.
4. …smältvattnet får havet att stiga.
5. …det blir svårare att odla.
6. …klimatet blir torrare och hetare.
7. …gaser i luften bildar ett lock som hindrar en del av värmen.
8. …vi får en växthuseffekt.

B.

Förslag till meningar:

1. …det är mycket kallt.
2. …vi har en global uppvärmning.
3. …det blir kallt.
4. …om den globala uppvärmningen fortsätter.
5. …fast man äter grönsaker.
6. …den globala uppvärmningen minskar.
7. …blir klimatet ännu torrare och hetare.

C.

1. Oljan förbränns i motorn.
2. Koldioxid bildas vid förbränning av fossila bränslen.
3. Den varma luften stiger uppåt.
4. Man lagrar information på datorn.
5. Sverige använder mycket olja.

D.

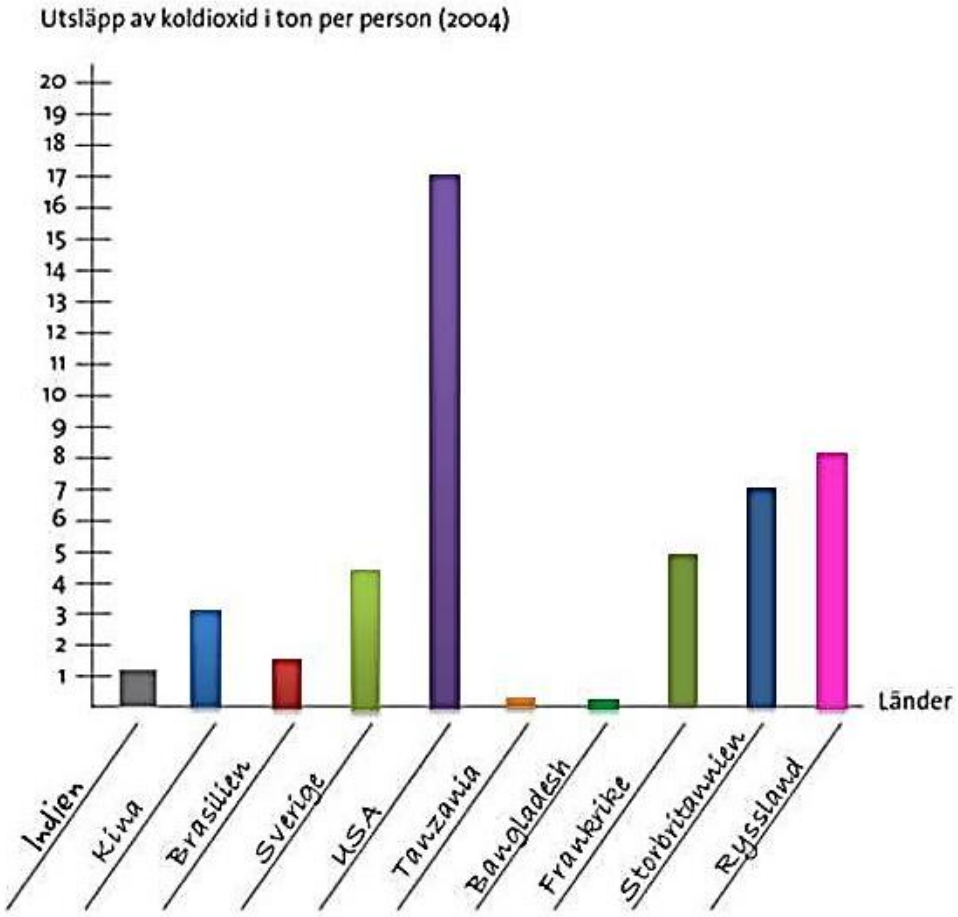

Fotosyntesen

Sidan 85-87

A.

1. fel
2. rätt
3. fel
4. fel
5. fel
6, rätt
7. fel*
8. rätt
9. rätt
10. fel
11. rätt

* Fotosyntesen omvandlar solenergin till andra former av kemisk energi, till exempel socker. I näring finns alltså omvandlad solenergi, men inte faktiskt solenergi.

C.

Solenergi + koldioxid + vatten → näring + syre

D.
Förslag till text:

Trädet tar upp vatten från marken och koldioxid från luften. Med hjälp av solenergin omvandlas koldioxiden och vattnet till näring. När trädet tillverkar näringen bildas syre. Syret går ut i luften.

Cellandningen

Sidan 86-87
A.
Förslag till meningar:

1. …hela tiden i alla celler hos allt levande.
2. …frigöras ur näringen för att cellerna hos växter, djur och människor ska kunna använda den.
3. …sig till energi.
4. …solenergi.
5. …som kan komma åt solens energi.
6. …fånga upp energi från solen.
7. …energi för att leva.

B.

1. bildas
2. tar upp
3. lagra
4. bygga upp
5. sker

Människokroppen

Sidan 87-90
A.

1. Hjärtat slår 70 slag i minuten.
2. Tarmarna bearbetar maten.
3. Lungorna transporterar syre och näring.
4. Arvsanlagen bestämmer din ögonfärg.
5. Pigmentet ger vår hud färg.
6. Blodet tar upp syre.
7. Hjärnan skickar och tar emot signaler.
8. Skelettet håller upp kroppen.
9. Musklerna gör att du kan röra dig.
10. Huden skyddar kroppen.

B.

Meningarna ska numreras i följande ordning:*

1 Maten går från munnen genom matstrupen ner i magsäcken.
4 Blodkärlen i tarmarna tar upp näring ur soppan.
7 Sedan går den till ändtarmen och lämnar slutligen kroppen som avföring (bajs).
5 Blodet transporterar näringen till kroppens celler.
3 När maten är som en tjock soppa släpper magsäcken ut den i tarmarna.
2 Den har starka muskler som bearbetar maten.
6 Mat som inte kan brytas ner går ut i tjocktarmen.

* Skriv gärna av meningarna i rätt ordning så att du får en sammanhängande text om matens väg genom kroppen.

C.

1. Hjärnan är ett organ där kroppens signaler bearbetas.
2. Vi behöver magsyror som hjälper till att bryta ner maten.
3. Huden är ett organ där det finns pigment.
4. Hjärnan får en signal när vi ser någonting.
5. Alla organ samarbetar så att vi kan andas och röra oss.
6. De vita blodkropparna skyddar oss mot sjukdomar men vi blir sjuka ändå ibland.
7. Människan har lika många halskotor som en giraff men våra halsar är inte lika långa.
8. Varje människa har ett unikt fingeravtryck och det hjälper polisen.
9. Maten går igenom matstrupen innan den kommer till magsäcken.
10. Hjärtat slår också medan vi sover.

D.

Förslag till meningar:

1. …som pumpar ut blod till hela kroppen.
2. …till de olika organen.
3. …finns det avföring (bajs).
4. …så att de inte blir mindre (svaga).
5. …består av miljarder celler.

E.

1. består av
2. samarbeta
3. skydda
4. bryter ner
5. släpper ut
6. böja
7. orsakar
8. röra sig
9. sitter fast

10. hostar

F.

1. ett arvsanlag
2. en signal
3. fett
4. lager
5. uppgift
6. avföringen

G.

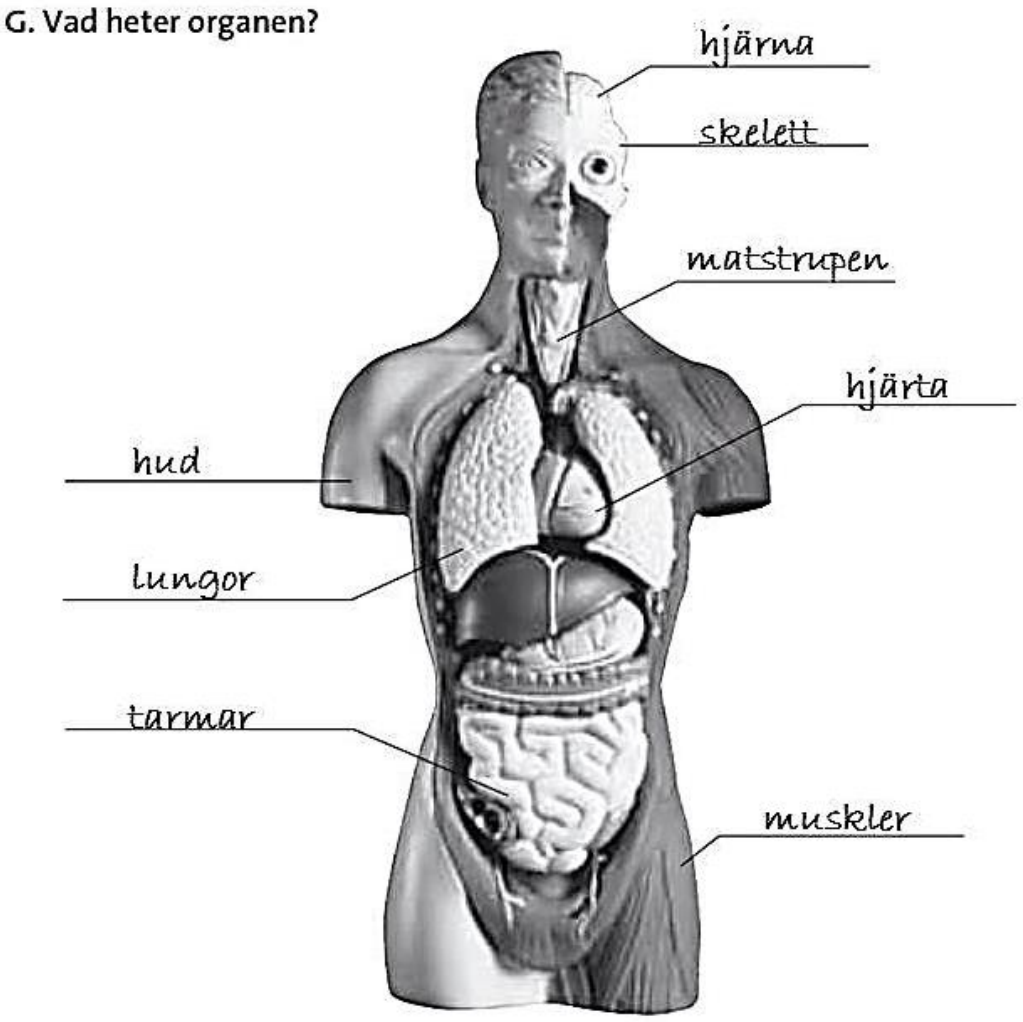

Geografi del 2

(grundboken sidan 107–124)

Natur och naturresurser

Klimat och natur

Sidan 91-92

A.

1.	ostadig	ändrar sig ofta
2.	mild	ganska varm
3.	blåsig	blåser mycket
4.	sträng	mycket kall

B.

slitas	malas	slipas
kalksten	kryddor	glas
skor	säd	knivar
kläder	kaffebönor	diamanter
däck	kött	
hår		
trä		

C.

1.	ett land
2.	landskap
3.	områden
4.	jorden
5.	landskapet
6.	trakten
7.	jorden
8.	fastlandet

D.

jord **B**	elektrisk energi **B**	bensin **T**	råolja **B**
vatten **B**	berggrund **B**	redskap **T**	dimma **B**
mat **T**	sår på huden **B**	olivolja **T**	mjöl **T**

Skog

Sidan 92-95

A.

1. träd
2. skogen
3. virket, pappersmassa
4. ved
5. trä
6. ett träd
7. timmer
8. trä
9. virket
10. skogen

B.

skogen, träd, timmer, pappersmassa, tidning, returpapper

C.

1. avverka
2. skador
3. arter
4. gallra
5. bevara
6. transportera
7. mekanisera
8. skogsbruk
9. årtionde
10. varierad

E.

Förslag till meningar:

2. I en naturlig skog finns det många sorters träd och växter.
3. Den mesta skogen i Sverige är planterad.
4. Den planterade skogen blir virke.
5. Det moderna skogsbruket är mekaniserat.
6. Många djur- och växtarter försvinner i de moderna planterade skogarna.

F.

1. Finland
2. Afghanistan
3. Sverige, Afghanistan
4. *Detta är en öppen diskussionsfråga. Här följer förslag på saker man kan ta upp:*

Digitaliseringen gör att vi använder mindre och mindre papper. Vi har blivit alltmer miljömedvetna (till exempel om att djurlivet påverkas och att stora skogsområden försvinner och att pappret innebär en ökad sophantering). Ett sätt att påverka miljön är att försöka att spara in på till exempel papper. Även temperatur- och väderförändringar påverkar växtligheten. Krigsförhållanden påverkar industrin i stort. *osv.*

5. Finland, Norge, Kina, Indien, USA
6. *Detta är en öppen diskussionsfråga. Här följer förslag på saker man kan ta upp:* Befolkningen har ökat. Större tradition av att arbeta med papper. Förskjutning av pappersindustrin från väst till öst. *osv.*
7. Kina
8. *Detta är en öppen diskussionsfråga. Man kan till exempel diskutera om det finns ett samband mellan industrin och konsumtion:* Sverige har stora skogsområden, vilket innebär att pappersindustrin under många år har varit viktig, vilket kanske kan spegla sig i pappersanvändningen i samhället.
9. böcker, tidningar, toapapper, påsar, förpackningar, kartonger, blöjor
10. Naturliga skogar försvinner. Koldioxidutsläppen vid pappersproduktionen bidrar till den globala uppvärmningen.
11. Sortera sopor, läsa tidningar på nätet, köpa varor utan pappersförpackning, skriva digitala meddelanden och mejl *osv.*

G.

Förslag till svar:

Träprodukter	**Pappersprodukter**	**Svenska växter och djur**
möbler	toalettpapper	björk
golv	tidningspapper	svampar
hus	förpackningar	lingon
skålar	böcker	mossor
leksaker	kartonger	å

H.

1. Hur många växt- och djurarter finns det i en naturlig skog?
2. Ungefär hur stor del av all skog i Sverige är naturskog?
3. Hur stor del av den naturliga skogens arter försvinner i en planterad skog?
4. Hur många ton svavel och syror släpper Europas bilar och industrier ut årligen?
5. Hur stor del av världens export av skogsprodukter har Sverige?

Vatten

Sidan 95-97

A.

1. platt
2. lång
3. väldigt
4. långsam
5. bördig
6. dånande

B.

De vattendrag som nämns är (förutom älv och bäck) å; fors och vattenfall*.

* Ett vattenfall är en del av ett vattendrag.

C.

Hav	**Sjöar**	**Älvar**
Bottenhavet	Vänern	Lule älv
Bottenviken	Vättern	Pite älv
Östersjön	Mälaren	Kalix älv
Kattegatt		
Skagerack		

D.

1. Älvarna mynnar ut i Bottenhavet.
2. Bäckarna rinner upp i fjällen.
3. Snön smälter och blir till små bäckar.
4. Vattenkraften omvandlas till elström.
5. Propellrarna snurrar snabbt.
6. Kraftledningarna för ut elströmmen i landet.

E.

1. Älven forsar fram.
2. Vattnet rinner ner i kraftverket.
3. Vattnet samlas i en damm.
4. Dammluckorna öppnas.
5. Turbinerna sätts igång.
6. Generatorerna startas.
7. Vattenkraften omvandlas till elenergi.
8. Strömmen förs ut i landet med kraftledningar.

Övningar till ordlistan Natur och Naturresurser

Sidan 97-98

A.

1. våtmark
2. sydspets
3. floddal
4. kalksten
5. berggrund
6. jordart
7. fjälltrakt
8. moränlera

B.

sand, grus, sten, berggrund, berg

C.

1. en stam
2. ett barrskogsbälte
3. mossa
4. virke
5. avverkar, hugger

D.

1. I kraftverket omvandlas strömmande vatten till energi.
2. Bergstopparna slipades runda av isen.
3. För 25 000 år sedan drabbades landet av en köldperiod.
4. I dammarna samlas vattnet från älvarna.
5. Elenergi bildas då vattnet faller mot turbinerna.
6. Klimatet påverkar växtligheten.
7. Att dämma upp vatten betyder att samla det i dammar.
8. Kraftledningarna för ut elektriciteten till landet.
9. Sverige har ett tempererat klimat.

E.

åar, bäckar
älvar, forsar
forsar
mynnar ut
älvmynningen

Befolkning

Sidan 98-101

A.

1. På 1990-talet låg barnafödandet i Sverige på tredje plats i Europa.
2. Många hantverkare bosatte sig i städerna.
3. En del av den svenska befolkningen utvandrade till Nordamerika.
4. Samerna invandrade hit österifrån.
5. Landet var isolerat från resten av världen.
6. Många norrlänningar har flyttat söderut.

B.

1. glesbygd
2. smed
3. svält
4. en fjärdedel
5. valloner
6. en flykting
7. lägga ner
8. medeltiden
9. isolerad
10. bosätta sig
11. samer, nomadfolk
12. social service
13. värva

C.

1. Hur många invånare har Sverige?
2. Hur många invånare i Sverige har utländsk bakgrund?
3. Hur stor del av Sveriges befolkning bor i städerna?
4. Vilken medellivsålder har kvinnor i Sverige?
5. På vilken plats kommer polska invandrare bland de största invandrargrupperna?
6. Hur många invandrade till Sverige 2008?

D.

1. 1620-1767
2. 8,1 %
3. Förslag: Barnadödligheten minskade. Medellivslängden ökade.

E.

1. olönsam
2. smälta
3. krig
4. få

5. hantverk
6. tät
7. inbjuda
8. efterkrigstiden

F.

2 Sverige börjar befolkas
4 Yrkesmän invandrar från Tyskland och Belgien
7 Svenskarna flyttar till städerna söderut
8 En gammal befolkning
5 Den stora utvandringen
1 Stort land men liten befolkning
3 Isoleringen bryts
6 Arbetare och flyktingar kommer till Sverige

Övning till ordlistan Befolkning

Sidan 101

A.

substantiv med ändelse i plural: samer, valloner,

substantiv utan ändelse i plural: medborgare, en invånare, ett nomadfolk, en missväxt, en utvandring

substantiv som inte används i plural: missväxt, utvandring, social service, befolkningsstatistik

Två landskap

Södermanland

Sidan 102-103

A.

1. talar om
2. säd t.ex.
3. område med björk, lönn och ek
4. område
5. stad eller samhälle där många människor bor
6. pistol, revolver och gevär
7. producerar
8. undersöker och studerar
9. byter ut mot annan; betyder också betalar

B.

gård, herrgård, by, trakt, stad, landskap

C.

1. en stor vaktstyrka
2. Blå hallen och Gyllene salen
3. 349 stolar
4. stora laboratorier
5. fyra olika scener

D.

byggnader	**blommor**	**träd**
slott	raps	björk
herrgård	blåsippor	ek
museer	vitsippor	lönn
gårdar		
järnverk		

verkstadsprodukter	**geografiska namn**
mätverktyg	Hjälmaren
handeldsvapen	Mälaren
reservdelar	Östersjön
	Mälardalen
	Eskilstuna
	Stockholm
	Oxelösund
	Södertälje
	Nyköping

E.

Förslag till svar:

vetemjöl, havregryn, rågmjöl, müsli, ris

G.

Förslag till meningar:

Södermanland ligger vid Hjälmaren, Mälaren och Östersjön.
I Södermanland finns det åkrar, skog och sjöar.
Eskilstuna är den näst största staden.
I Södertälje ligger Scania och Astra Zenica.
Sveriges huvudstad Sverige ligger i Södermanland

Lappland

Sidan 103-104

A.

1. järnbrytning
2. licenskontroll
3. undersöker miljön och atmosfären
4. samer
5. elström
6. norrsken
7. producerar trä och papper

B.

järn, berg, brytning, gruvor, järnmalmsgruvor, drift, jordytan, gruvarbetare, breda gångar, sprängts, malm, bryta, dagbrott, markytan

C.

1. lopp
2. ödemark
3. ett samhälle
4. äventyr
5. atmosfär
6. järnmalm
7. samiska
8. vattenkraftverk

D.

substantiv	**verb**
en räkning	ger
en samling	ljusnar
ett lager	går
	undersöker
	skiner

E.

1. Hur höga är Kebnekaise och Sarektjåkkå?
2. När började man bryta järnmalm i Lappland?
3. Hur många meter höga är de högsta topparna Kebnekaise och Sarektjåkkå?
4. Hur många samer ägnar sig åt renskötsel?
5. För hur länge sedan var samerna var fortfarande ett nomadfolk?

F.

Förslag till meningar:

Lappland är det största och nordligaste landskapet i Sverige.
Det finns mycket fjäll i Lappland.
Det bor inte så mycket folk i Lappland.
Man bryter järn i gruvor.
Man kan se norrsken i Lappland.

Historia del 2

(grundboken sidan 125–152)

1700-talet

Upplysningstiden

Sidan 105-106

A.

Vetenskapsman	**Vetenskap**
geolog	astronomi
botaniker	medicin
kemist	mekanik
matematiker	
tekniker	

B.

1. ett samhälle, en stad, en skola
2. en personal, en människa
3. ett verktyg, en maskin
4. en världsdel, en djurart
5. en idé, ett verktyg, en skola
6. allmänheten, personalen, en människa
7. en idé, ett verktyg, en maskin

C.

substantiv
kunskap
upplysning
övertygelse
konstruktion
berömmelse
forskning
uppfinning
utveckling

Gustav III

Sidan 106-108

A.

livlig, intelligent, charmfull

B.

Exempel på egenskaper en bra ledare ofta har:*

lyhörd, diplomatisk, rättvis, självsäker, omtänksam, noggrann, organiserad, lösningsorienterad, samarbetsvillig, påläst *osv.*

* Många egenskapsord är svåra att förstå. Följ gärna upp olika ord och gå igenom deras betydelse.

C.

1. Kungen försummar statens affärer.
2. Kungen tillbringar tiden på teatern.
3. Kungen befaller sina tjänare att hämta tofflorna.
4. Kungen ägnar sig åt sina intressen.
5. Kungen genomför en förbättring.
6. Kungen avskaffar tortyr.
7. Kungen stöder vetenskap och konst.

D.

Meningarna ska numreras i den här ordningen:*

1 Många adelsmän tyckte inte om Gustaf III.
15 Han blev dömd till döden och avrättad.
14 Det var en adelsman som hette Anckarström.
13 Polisen tog fast mördaren dagen efter mordförsöket.
16 Hans medbrottslingar fick milda straff.
9 Kungen träffades i ryggen.
8 En av dem sköt honom med pistol.
7 På scenen blev han plötsligt omringad av några män i svarta masker.
6 Kungen hade blivit varnad för att gå på maskeraden, men han gick dit ändå.
11 Där undersökte man skottsåret.
13 Men det blev blodförgiftning, och efter ett par veckor dog kungen.
10 Den sårade kungen fördes till sjukhuset.
12 Undersökningen visade att skottsåret inte var livshotande.
4 Därför gjorde de en sammansvärjning mot kungen och beslöt sig för att mörda honom.
3 De själva däremot hade förlorat mycket makt.
2 De tyckte att borgarna och bönderna hade fått för stora rättigheter.
5 Den 16 mars 1792 var det maskerad på Operan i Stockholm, och då skulle mordet ske.

* Skriv gärna av meningarna i rätt ordning så att du får en sammanhängande text om Gustaf III.

E.

Verb	Substantiv	Adjektiv
blöda	blod	
	känsla	känslig
leva		livlig
oroa	oro	
	regering (regent)	regerande
	intelligens	
reservera	reservation	
förbjuda		förbjuden
svika		svekfull (sviken)
förlora	förlust	

Livet på landsbygden

Sidan 108-109

A.

1. mark, bönder, åkrar, jord, jordstycke, skördetid, säd, missväxt
2. arrendera, plöjde, sådde, skörda

B.

1. säd
2. arrendera
3. torpare
4. åker
5. böta
6. erfaren
7. bidra
8. svälta
9. drabbas
10. gemensam

C.

Förslag till text:

På 1700-talet bodde 90 % av alla svenskar på landet. Gårdarna låg tätt tillsammans i byarna. Böndernas jord var uppdelad i små jordstycken som låg spridda på olika ställen. Därför måste bönderna göra allt arbete gemensamt. Åldermannen hade störst ansvar för byn. Alla i byn respekterade och lydde åldermannen. Bönderna var beroende av varandra och de hjälpte varandra. När det var missväxt var det många som svalt och då fick de gå runt på gårdarna och tigga. I slutet av 1700-talet genomfördes en stor reform som innebar att bönderna fick sin jord samlad på ett ställe. Nu kunde bönderna själva bestämma över sin jord. De var inte så beroende av varandra längre men en del av den gamla gemenskapen i byn gick förlorad.

Livet i städerna

Sidan 109-110

A.

renhållning: sopor, sophögar, stank, avfall, förorenat, smutsig

sjukdom: epidemi, dödlighet

arbete: statsvakt, försörja, hantverk, köpmän, tjänstefolk, sjömän, soldat, industri, porslinsfabrik, sidenväveri, tobaksfabrik, lön, arbetsdagar, fast anställning

material: trä, porslin, siden

B.

1. stank
2. avfall
3. epidemi
4. försörja
5. dödlighet
6. fast anställning
7. sidenväverier, siden
8. porslin (porslinsfabriker)

C.

Förslag till meningar:

Städerna var mindre på 1700-talet.
Bara 9 % av befolkningen bodde i städer.
Det fanns ingen renhållning i städerna.
De flesta städer drabbades av eldsvådor ibland.
I städerna försörjde människor sig på handel och hantverk.
På 1700-talet kom de första industrierna till de svenska städerna.

1800-talet

Industrialismen

Sidan 110-112

A.

1. fel
2. rätt
3. fel
4. rätt

5. rätt
6. fel
7. fel
8. rätt
9. fel
10. rätt

B.

1. sysselsatta
2. gäller
3. gruvor
4. lokaler
5. olycksfall
6. anlades
7. trånga
8. en barack

C.

1 Industrialismen växer fram
2 Flykten från landsbygden
3 Arbetsvillkoren
4 Barnarbete

D.

1. 2,5 dagar
2. mindre än en dag

Statarna

Sidan 112-113

A.

1. fortfarande
2. period
3. egendomslös
4. ett gods
5. förmögen
6. anställa
7. förmåner
8. trångt
9. löss
10. girig
11. problem
12. såra
13. avskaffa

B.

1. dödsstraffet, lagar
2. förbättringar, löneförhöjning
3. missförhållanden, lagar, en situation
4. en situation, i dåligt sällskap

C.

1. rätt
2. rätt
3. fel
4. fel
5. rätt
6. fel
7. fel

D.

Förslag till svar:

Han är född på Alhamra. Han har mycket skog och mark. Han behöver arbetskraft. Han tycker att statarna är otacksamma.

E.

Förslag till meningar:

Statarna var mycket fattiga.
De ägde ingen jord.
Statarfamiljer arbetade hos godsägare.
De skötte jordbruk, skogsbruk och hade hand om boskap.
De fick kontrakt för ett år i taget.
De fick lön i natura.
Statarsystemet avskaffades 1945.

Den stora utvandringen

Sidan 113-115

A.

7
2
6
5
1
3
4
8

B.

1. på grund av
2. orsaken till
3. därför
4. därför att
5. på grund av
6. orsaken
7. orsakad av

C.

1. bördig
2. medlem
3. sträng
4. svält
5. en jordlott
6. förfölja
7. drabba
8. tröst
9. ouppodlad mark
10. anse/anses viktigt
11. missväxt

D.

Förslag till text:

På 1860-talet drabbades Sverige av svår missväxt och många led av svält och fattigdom. Deras liv var otryggt och många vände sig till kyrkan för att få tröst i religionen. Den svenska kyrkan var sträng och krävde lydnad av folket. Många människor ville ha större religiös frihet. Därför bildades det alternativa religiösa rörelser vid den här tiden. Men det var förbjudet så deras ledare fängslades eller utvisades från landet. Den religiösa ofriheten och förföljelser var några orsaker till att många flyttade

Kvinnans frigörelse

Sidan 115-116

A.

1. När föräldrar dör får barnen deras egendom.
2. Inte myndig. Man får till exempel inte rösta eller gifta sig.
3. Person som bestämmer över en omyndig person.
4. Samhällets mellanskikt, inte arbetare och inte överklass.
5. En kvinna som var anställd för att hålla någon sällskap.
6. Vinst.
7. Att sälja sex för pengar.

B.

1. mor = mamma, husmor = någon som arbetar i ett hushåll
2. förändring = något ändrar sig, reform = en förändring som människor bestämmer
3. änka = en kvinna vars man har dött, änkling = man vars fru har dött
4. gifta om sig = när man gifter sig igen
5. genomdriva ≈ göra så att något blir verkligt
6. överleva = behålla livet efter till exempel en olycka

C.

Adjektiv	**Substantiv**
kvinnlig	en myndighet, en förmyndare
erotisk	jämlikhet
	lydnad
	vikt, viktighet
	fattigdom

Verb	**Substantiv**
aga	en förändring
prostituera	en ägare, en ägodel
ärva	ett krav
kämpa	en stöld
	ett motstånd

1900-talet

Arbetarrörelsen växer fram

Sidan 117-118

A.

Förslag på förklaringar:

Ord	**Förklaring**
industriarbete	arbete inom industri
arbetsförhållande	förhållande (villkor) för arbetet
arbetsdag	en dag med arbete
arbetslöshetskassa	en kassa som betalar pengar till arbetslösa personer
arbetarrörelse	≈ fackföreningar
arbetskraft	arbetare, anställda
arbetstid	tid när man arbetar
arbetsvillkor	villkor för arbetet
fabriksarbetare	arbetare som arbetar i fabrik
arbetslokal	lokal som arbetar i
arbetsgivare	de som anställer (ger, giver) arbete
arbetsgivarförening	förening för arbetsgivare
bryggeriarbetare	arbetare som arbetar på bryggeri

B.

1. personal, arbetare
2. en förening, familj, ett parti
3. pengar, ersättning, högre lön, frihet, rösträtt
4. pengar, skor, smycken, egenskaper
5. pengar, varor, skor, smycken

D.

1. tävlar
2. en fabrik som producerar öl
3. lite mer än
4. betalning för arbete eller skada
5. dessutom
6. lampor
7. personer som arbetar för lön
8. något man måste ha
9. är med i en förening
10. träbitar som man eldar med

E.

1. anställda
2. pension
3. sjukersättning
4. fackförening

F.

hantverkare, folk, arbetslösa, fabriksägare, arbetare, arbetsgivare

Vägen till allmän rösträtt

Sidan 118-119

A.

1. Person som arbetar med administration och planering.
2. Den viktigaste ministern.
3. Möte med representanter för ständerna.
4. En demokratisk rättighet. Folket väljer t.ex. ledare.
5. En grupp som hade mycket stor makt i samhället.
6. En grupp människor med samma uppgifter i samhället.

B.

1. demokrati
2. en lag
3. en grupp
4. rösträtt

C.

1. landstinget
2. kommunen
3. riksdagen

Välfärdssamhället

Sidan 119-120

A.

Bostad: rinnande vatten
Sjukvård: allmän sjukvård, kloka gubbar, kloka gummor, finnas bot för
Barn: offentlig barnomsorg, allmänna barnbidrag
Skola: högre utbildning

B.

1. ett sekel
2. störning
3. barnomsorg
4. gånger högre än
5. nedskärning
6. en kris

C.

Förslag till svar:

1. gemensam tillväxt
2. gemensam barnomsorg
3. offentlig byggnad
4. offentlig kris
5. obligatorisk grundskola
6. ekonomisk tillväxt
7. ekonomisk kris
8. socialt problem

2000-talet

Sidan 120-121

A.

1. hög lön, utbildning, arbetslöshet
2. kort utbildning
3. snabb utveckling, uppvärmning
4. global utveckling, uppvärmning
5. modern utveckling, utbildning

B.

1. skaffa
2. rösta
3. anser
4. nå
5. stiftar
6. angår
7. sätter in
8. satte ur spel
9. närmar sig

C.

Förslag till meningar:

1. …kan man nå människor över hela världen.
2. …är det lätt att skaffa information.
3. …har jordens folk kommit närmare varandra.
4. …är det lätt för EU-medborgare att studera och arbeta.
5. …har it-utvecklingen gått snabbt.
6. …har mobiltelefonerna blivit allt billigare.

D.

Teknik	**EU**
IT	medlemskap
internet	EU-parlament
mobiltelefoni	medlemsländer
dator	

Religion

(grundboken sidan 153–185)

Judendomen

Sidan 122

A.

1. Man firar
2. Man begår
3. Man begår
4. Man firar
5. Man uppfyller
6. Man utför
7. Man utför
8. Man utför
9. Man slaktar
10. Man uppfyller

B.

Förslag till meningar:

1. …finns de i många länder i världen.
2. …utför man inget arbete.
3. …att det är mat som man får äta enligt de judiska reglerna.
4. …blir pojkar omskurna.
5. …går pojkarna i synagogan för att lära sig mer om den judiska tron.
6. …att man bara har en gud.
7. …på våren, till minne av uttåget ur Egypten.
8. …är stamfäder till det judiska folket.

Kristendomen

Sidan 123-124

A.

1. ett sakrament
2. Bibeln
3. återuppstod
4. ytlig
5. högtider
6. uppmanade
7. begär, utträde, anhängare
8. tilltalas
9. en motsättning

B.

Förslag till svar:

1. Om du skadar mig så hämnas jag och skadar dig lika mycket.
2. Om någon slår (skadar) dig ska du inte slå tillbaka.
3. Älska andra människor på samma sätt som du älskar dig själv.

Islam

Sidan 124-125

A.

Förslag till svar:

1. skapare – Mohammed är grundare av islam.
2. meddelande – Mohammed spred ett budskap om att det bara finns en gud.
3. protestera – Mohammed mötte mycket motstånd.
4. tvivla – Det var många som ifrågasatte hans budskap.
5. dela upp ett arv – I Koranen kan man läsa om hur man fördelar arv.

B.

1. tro på
2. olydnad mot Gud
3. ta med våld
4. en som stöder en idé
5. mycket trött

C.

1. bekännelse
2. erövring
3. uppenbarelse
4. fördelning
5. utmattning
6. födelse
7. befrielse
8. ändring
9. skapelse
10. förlåtelse
11. tillåtelse
12. spridning
13. begravning
14. hädelse
15. omskärelse
16. vandring

D.

Verb	**Substantiv**
tvinga	tvång
anfalla	anfall

grönska	grönska
grunda	grund, grundare
kräva	krav
bryta	brytning
håna	hån
glädja	glädje
dricka	dryck
torka	tork
stjäla	stöld
lova	löfte
fasta	fasta
gripa	grepp
tro	tro
lysa	ljus
gråta	gråt
innehålla	innehåll
be	bön
synda	synd
se	syn
bygga	byggnad
bära	börda
beskydd	beskydda

Hinduismen

Sidan 125-126

A.

1. be
2. inse
3. förena
4. offra
5. göra
6. födas
7. dyrka
8. befria
9. grunda
10. kunna
11. tänka
12. hämnas

B.

Förslag till meningar:

1. …allt i universum.
2. …hinduiska gudar

3. …hålls gudstjänst.
4. …firar man själens befrielse från återfödelse.
5. …ber man till gudarna.
6. …offrar man blommor och frukt.
7. …söker människan sitt mål.
8. …att vad människor återföds som beror på hur man levt i sitt tidigare liv.
9. …är en del av världssjälen.
10. …leva enligt kunskapens väg.

Buddhismen

Sidan 127-128

A.

Förslag till svar:

1. plåga – Buddha sa att allt i livet är lidande.
2. ansträngning – En av buddhismens levnadsregler är rätt strävan.
3. medkänsla – Man ska ha medlidande med allt levande.
4. bönestund – Man håller andakt i templet.
5. kortvarig – Människan försöker hålla fast vid allt som är förgängligt.
6. begrundan – Efter 49 dagars meditation såg Siddharta ljuset.
7. Inga levande varelser får skadas.
8. Rätt medvetenhet betyder att man ska vara uppmärksam på sina tankar.
9. Det är också viktigt att vara uppmärksam på sina känslor.

B.

1. medlidsam
2. strävsam
3. uppmärksam
4. fridfull
5. smärtsam
6. brottslig
7. förgänglig
8. synlig
9. hånfull

10. skadlig
11. arbetsam
12. tankfull

C.
1. säger till någon att göra något
2. börjar
3. kommer fram till
4. slutar
5. ser som

D.
1. uppnår
2. uppfattar
3. uppstod
4. upphör
5. uppmanade